

3. Český humanismus (přibližně 1570–1620)

Odborníci se doposud nemohou shodnout na tom, zda lze v souvislosti s českou literaturou vůbec hovořit o její renesanční periodě. Již ve 2. pol. 14. stol. se postupně objevovaly v některých staročeských dílech **nové prvky** odpovídající renesanční poetice. Začínalo se prosazovat specifické **zobrazení prostoru**, který byl nyní prezentován v určitém **pohybu**. Vznikala díla, v nichž autoři náznakově pracovali s **psychologií postav** (satira *Podkoní a žák*). Některé práce dokonce spadají do určité přechodné doby, ve které se středověké zobrazování mísilo s humanistickými požadavky na literární dílo (*Píseň přeslavné Koruny české* od Vavřince z Březové). Víme také, že český panovník Karel IV. měl již kolem pol. 14. stol. čilé kontakty s italskými humanisty.

Typický příklad renesanční výzdoby interiéru na zámku v Náchodě (vpravo)

Renesanční sgrafita (vlevo) a zámecké arkády (vpravo dole) na zámku ve Velkých Losínách

Slibný vývoj, který by zcela nepochybně vyústil v masivní rozmach renesanční tvorby v Čechách, byl ale násilně **přerušen postupující reformací** 2. pol. 14. stol., ale hlavně **husitskými bouřemi** v 1. polovině 15. stol. Pražská univerzita byla už od počátku 15. stol. v určité **izolaci**, válečné konflikty trvající desítky let pak zcela narušily letité kontakty se zahraničím. V roce 1471 zemřel sněmem zvolený český král **Jiří z Poděbrad** a do čela monarchie se postavili **Jagellonci**, které následně vystřídali **Habsburkové** po osudové bitvě u Moháče r. 1526. Jejich vítězstvím nad českými stavy v bitvě na Bílé hoře r. 1620 přibližně končí výrazné historické a kulturní období (humanismus), po němž nastupuje éra baroka.

Na sklonku vlády krále Jiřího z Poděbrad se ke slovu přihlásil český humanismus – také díky královu synu Hynkovi.

Ještě po pol. 15. stol. doznávaly ideály staré středověké doby. Ovšem **na přelomu 60. a 70. let** se významným způsobem přihlásil o slovo **český humanismus**. S bouřlivým **rozvojem městského stavu** se podobně rázně rozvíjela také česká humanistická literatura. Tehdy se u nás objevují **nejstarší tisky**, mezi něž řadíme především **Trojanskou kroniku**. **Určitým českým specifikem jsou dvě větve rozvíjejícího se humanismu – latinská a národní.**

Zjistěte z dostupných zdrojů co nejvíce informací o **Trojanské kronice**. Proč je tato kniha pro české prostředí tolik důležitá?

Renesanční oblečení, mužské a ženské

Humanistické počátky (přibližně 1470–1520)

Období raného humanismu se zhruba kryje s **dobou vlády Jagellonců**. K výraznějším autorským osobnostem patřil **Hynek z Poděbrad** (1452–1492), syn krále **Jiřího**. Hynek sám tvořil i překládal. Jsou mu připisovány lyrickoepické básně **Veršové o milovníku** a **Májový sen**. Pokoušel se také o renesanční povídky. Známy je především jeho **překlad a částečná úprava jedenácti novel Boccacciova Dekameronu**. Hynek měl poměrně slušný evropský rozhled a byl jedním z mála Čechů té doby, na něž působila šířící se renesance.

Hynek z Poděbrad

(15. stol., úvod jedné z novel)

Hynek z Poděbrad překládá Dekameronu na několika místech aktualizoval.

V slavném městě v Písku v rodu jménem Říčanských byl jeden rytíř, pan Habart jménem, za bohatého a múdrého muže držán byl, ale z míry lakomý, za těch časuov za hajtmána anebo zpravce Kúřimského kraje zvolen jest byl. Kterýž se všemi potřebami svými, což k tomu přísluší, hotov jest byl k tomu hajtmanství z tolika jedné, že jest pod své sedlo koně čistého a dobrého míti nemohl.

Z Hynek z Poděbrad. Boccacciiovské rozprávky (1950; připravil A. Grund)

Kde v Čechách se nacházel starobylý Kúřimský kraj?

Co je to **manifest** a k čemu slouží?

Vysvětlete význam slova **fikce**. Uveďte příklady jeho použití.

Za jeden z **manifestů** latinské větve českého humanismu pokládáme **Dialogus Jana z Rabštejna** (1437–1473). Latinské dílo bylo sepsáno formou **fiktivního dopisu** adresovaného příteli do **Itálie**, kde autor dříve pobýval a studoval. Dopis s výrazně rámcovou kompozicí popisoval hádku tří významných českých šlechticů, do níž vstupoval humanistický autor jako arbitr a člověk s evropským nadhledem. Jan nenáviděl násilí, ale jako oddaný úředník a diplomat ve službách krále Jiřího se mu nevyhнул – žil v době občanské války, kterou tak kritizoval ve svém díle, a po smrti krále Jiřího musel přestoupit do katolického tábora. Zemřel předčasně po vysvobození z jagellonského žaláře.

Zelená hora u Nepomuku byla opakovaně zmiňována v Rabštejnově latinském Dialogu. Na původním hradě vznikla tzv. zelenohorská jednota katolických pánů, kteří vojensky povstali proti králi Jiřímu.